

2016

Espoon keskuksen kehittämisprojekti - visioista tekoihin

Asuinalueiden kehittämissuunnitelman 2013 - 2015 (2016) loppuraportti

Kai Fogelholm
Espoon kaupunki
23.12.2016

Espon keskuksen kehittämisprojekti – visioista tekoihin

Loppuraportti kohdealueen vuosien 2013 - 2015 kehittämistoiminnasta Asuinalueohjelman pääteemojen mukaisesti ryhmiteltynä; käytännössä monet hankeosiot liittyvät useampaan teemaan. Kehittämisen ja investointiavustusta saaneiden kohteiden kuvauksen jälkeen esitellään hankkeessa tehty tutkimusyhteistyö, työn organisointi ja rahoitus sekä arvioidaan ohjelman merkitystä Espoon kaupungille.

A. Osallisuus ja moninaisuus

Kohdealueen palvelutarjontaa ja elämyksellisyyttä on kehitetty yhteistyössä asukkaiden, järjestöjen ja alueen muiden toimijoiden kanssa, ja vahvistettu asukkaiden mahdollisuuksia omaehtoiseen vastuunottoon elinympäristössään.

Kehittämistyössä on jatkuvasti etsitty toimivia kumppanuuden ja palvelutuotannon muotoja kolmannen sektorin kanssa. Keskeisiä kumppaneita ovat olleet lapsiperheiden asumista turvaava Voimanpesä-hanke, kansainvälisenä kohtaamispaikkana toimiva Trapesa, lasten koulutaivalta ja kasvua tukeva Icehearts -toiminta, nuoria työelämään ja opiskeluun auttava VAMOS -toiminta sekä muut matalan kynnyksen palveluita avuntarvitsijoille tarjoavat toimijat kuten Pappilankadun järjestökadun Askel ja EMU. Suvelaan valmistunut uusi kappeli palveluineen taas tukee diakonia-yhteistyön tiivistymistä. Järjestö- ja yritys-yhteistyö näkyi alueella myös konkreettisesti vuosittain eri teemoilla ja paikoissa järjestettyjen Espoöpäivien tapahtumien sekä ”Kaiken keskellä” järjestötapahtumien muodossa.

Kohdealueella on tehty niin määräaikaista (Iltasoitto -ääniteos, Suvelan valot -valoteos), vuosittaisia (Objekti -ympäristötäidenäyttely) kuin pysyväisluonteisia (jouluvalot) produktioita. Alueelle määräajaksi palkattu kulttuurituottaja vauhditti myös Talomuseo Glimsin yhteyteen vuonna 2014 avatun kotieläinpihan toteutumista. Kulttuuritarjonnan näkökulmasta merkittävin taloudellinen panostus oli pääosin vuodelle 2014 ajoittunut Kannusillan väestönsuojan kehittäminen kulttuurikäyttöön. Kannusali uudistettiin elokuvateatteri- ja tapahtumasaliksi ja myös urheilijoiden käytössä olevat tilat saivat ajanmukaisen valaistuksen ja ilmastoinnin. Elokuvaesitysten lisäksi alueen asukkaille on jatkossa mahdollisuus nauttia ”Kannussa” erilaisista esittävän taiteen tuotannoista kuten sirkuksesta.

Syksyllä 2015 asukkaat pääsivät ”Budjetoi Puisto!” -verkko-työkalulla vaikuttamaan millaisia leikkivälineitä, laitteita ja istuksia Suvelan asukaspuistoon hankitaan. Asukastilaisuuteen nähden palaute 25-kertaistui. Tämä kaupungilla kehitetty sovellus voitti

samana vuonna Laatualueen laatuinnovaatiokilpailun. Nuorisopalveluiden Manimiitti -osallistuvan budjetoinnin kokeilussa Espoon keskuksen koululaisille tarjottiin puolestaan mahdollisuus vaikuttaa kaupungin rahankäyttöön. Vuoden 2015 aikana alueen koululaiset pääsivät tuunaamaan jätteastioita ”Meidän Roskis” -hankkeessa. Myös Inno-Omnian kanssa tehtiin yhteistyötä ohjelmakauden aikana.

Laurean VVV-hankkeessa järjestettiin vuosina 2014 – 2015 useita asukas- ja yhteisöpajoja, jotka huipentuivat vuonna 2015 tapahtumatorin aktivointiin kävelyfudisturnauksella, monikulttuurisiin ruokajuhliin, matalan kynnyksen tiloja kartoittaneisiin tilakävelyihin sekä kaupakeskuksessa järjestettyyn, tulevan asukastalon ”Tuunaamoon”. Hanke vaikutti myös ilmaisten näyttelyiden jatkumiseen Galleria Espoonsillassa. Hankkeessa perustettu poikkihallinnollinen, lähi(ö)tekemistä edistävä aluekehittämissyhmä asukasedustajineen on jatkanut työtään hankkeen päätyttyä.

Syksyllä 2015 järjestettiin Suvelassa yhdessä alueellisen isännöintiyhtiön ja pääkaupunkiseudun kuluttajien energianeuvonnan kanssa suunnitelmalliseen kiinteistönpitoon ja energiatehokkuuden hallintaan liittynyt koulutuskokonaisuus. Alueella oli tehty taloyhtiöyhteistyötä jo aiemmin kaupungin organisoimien ryhmäkorjausten yhteydessä. Valmisteluaineiston osalta vuonna 2013 nähtävillä ollut, ja lähes 90 henkilöä asukastilaisuuteen houkutelleen Suvelan Onni -korttelin suunnittelu käynnistettiin uudelleen vuonna 2015. Hankkeeseen kiinnitetty väitöskirjatekijä on osaltaan edistänyt asukasvuorovaikutusta kohteen suunnittelussa.

B. Viihtyisä, turvallinen ja kiinnostava ympäristö

Espon keskuksen on luotu uudenlaisia kohtaamisen ja toiminnan paikkoja, jotka rohkaisevat vuorovaikutukseen eri asukasryhmien välillä. Samalla on parannettu kevyen liikenteen reittejä ja kehitetään ympäristön esteettömyyttä.

Toimintavuosina 2013 - 2015 ja 2016 panostettiin merkittävästi Espoonjokilaakson ulkoilureitistön epä-jatkuvuuskohtien poistamiseen, esteettömyyden ja valaistuksen parantamiseen sekä Kirkkojärvenpuis-

ton ja urheilupuiston toiminnalliseen kehittämiseen. Toimenpiteiden myötä Espoon keskukseen on syntymässä täyden palvelun liikunta- ja ulkoilupuisto.

Vuonna 2014 valmistuneen tekonurmi- ja tekojäätentien viereen valmistui alkuvuonna 2015 ARA:n investointiavustusta saanut, tilapäisluonteiset pukukoppi-parakit korvaava näyttävä kenttärakennus. Eri rahoituskanavia hyödyntänyt lähiliikuntapaikka ulkokuntolaitteineen, yleisurheilun suorituspaikkoineen, pienpelikenttineen ja liikunnallisine leikkikenttineen on sekini nyt valmistunut. Investointiavustusta saanut skeittiparkki valmistui syksyllä 2016. Uusi koirapuisto on jo ahkerassa käytössä, mutta jo suunnitellun matonpesupaikan toteutukselle ei ole löytynyt edellytyksiä.

Espoon tuomiokirkon viereisen, kevyttä liikennettä palvelevan kirkkosillan peruskorjaus valmistui v. 2014; samalla puusillan rakenteisiin tehtiin hieno ledvalaistus. Yhteyden urheilupuistosta Kasavuoreen tarjoavan Naapurimäensillan suunnittelua on jatkettu. Urheilupuiston asiakkaita niin ikään palvelevan Kylähallinaukion toteutus käynnistyi loppuvuonna 2015, Sunantien ja Sunanportin alikulkukäytävien ja siltojen korjaukset valmistuessa v. 2016. Samana vuonna valmistui siltahankkeista eniten investointiavustusta saanut Muuralansillan peruskorjaus. Espoon keskuksesta ympäröiviin ulkoilualueisiin johtavien reittien varrella olevien, investointiavustusta saaneiden Sänkiänlaakson ja Noropuiston kunnostukset valmistuivat syksyllä 2016.

Puistojen osalta taloudellisesti merkittävin panostus koski Suvelan asukaspuistoa, jonka puistosuunnitelma valmistui loppuvuonna 2014. Syksyllä 2015 tarjottiin tästä kiinnostuneille asukkailla mahdollisuus osallistua toteutussuunnitelman viimeistelyyn ja hankintojen valintoihin. Vanha asukaspuistorakennus purettiin vuonna 2015 ja toiminnot siirtyivät loppukesällä 2016 viereiselle tontille nousseeseen, arkkitehtuurin Finlandia -palkinnostakin kilvoitelleeseen uuteen kappelirakennukseen. Samalla asukaspuistoon valmistui kappelin arkkitehtuuria kunnioittava varastorakennus. Myös eräät pienemmät puistohankkeet kuten Entresen kupeessa sijaitsevaa Valapuisto ovat saaneet osarahoitusta Asuinalueohjelmasta.

Suvelan raittiverkoston kunnostussuunnitelma valmistui vuonna 2014, mutta toimenpiteiden käynnistyminen on siirtynyt ohjelmakauden jälkeiselle ajalle. Lähiympäristön laadun ja esteettömyyden kannalta merkittävä Kirkkojärven raittiverkoston perusparannus saatiin sen sijaan syksyllä 2015 liikkeelle kehittämis- ja investointiavustuksen vauhdittamana ja on nyt valmistumassa.

Alueen 70-luvun rakennukset ovat nekin tulossa peruskorjausikänsä. Virastokortteleiden elävöittäminen ja kaupunkikuvallinen kohentaminen käynnistyi vuonna 2013 virastotalo I:n purkamisella ja tasaamalla tämä väliaikaiseksi, nurmipintaiseksi ”eväspuistoksi”. Lähiympäristön laatutasoa on nostettu myös rautatieaseman uusilla pyöräpysäköintiratkaisuilla sekä parantamalla opastusta. Lisäksi on teetetty erilaisia kunnallisteknisiä yleissuunnitelmia, kevyen liikenteen kehittämistä koskevia selvityksiä sekä asemakaavoi- tusta palvelevia vaihtoehtotarkasteluja.

Suvelan Onni -kortteliuudistus nytkähti vuoden 2015 aikana taas liikkeelle. Kaavamuutosehdotus saatiin asetettua nähtäville alkuvuonna 2016 ja syksyllä lautakunta päätti esittää kaupunginhallitukselle kaavamuutoksen hyväksymistä. Kaava on tarkoitus käsitellä valtuustossa vuoden 2017 alkupuolella. Kortteliuudistuksen keskeisiä tavoitteita ovat asuntojen hallintamuotojen monipuolistaminen, kysyntää vastaavien asuntokokojen tarjoaminen, kaupunkikuvallisen ilmeen kohentaminen sekä yhteisöllisyyttä tukevien ratkaisujen löytäminen. Samalla varaudutaan siltayhteyden rakentamiseen korttelista keskustaan. Korttelin toiminnallisuutta ja asukkaiden yhteisöllisyyttä tukevien suunnitteluratkaisujen edistämiseksi hankkeessa on rakennussuunnitteluvaiheessa tarkoitus järjestää asukastyöpajoja.

C. Tilojen uudenaikaiset käytöt, palvelutarjonnan vahvistaminen ja sosiaaliset innovaatiot

Espoon keskuksessa on käynnissä monia palvelutarjontaa parantavia kehittämis- ja tilahankkeita, joissa haetaan rohkeasti uudenlaisia tilallisia ja toiminnallisia ratkaisuja.

Kaupunki pyrkii parantamaan elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä alueella. Asuinalueohjelman osarahoituksella teetettiin v. 2014 Suvelan ostoskeskusta, palvelukeskus Suvista ja naapurikiinteistöjä koskenut kehittämissuunnitelma. Entresen ja Espoontorin kauppakeskuksen laajentamista ja uuden kauppasilan rakentamista koskeva kaavamuutos sekä tähän liittyvät asuinrakennushankkeet lisäävät niin ikään toteutukseen edetessään alueen vetovoimaa.

Suvelassa sijaitsevan Kirstin koulun väistötilat sekä peruskorjauksen hankesuunnitelma valmistuivat alkuvuonna 2015. Elinkaarikilpailutus suoritettiin v. 2016 ja toteutussuunnittelu käynnistyy v. 2017. Peruskorjauksen yhteydessä rakennus muutetaan monitoimirakennukseksi, jossa tulee toimimaan päiväkotij, alakoulu, kaikkia Espoon kouluja palveleva Matikka- ja mediamaa sekä nuorisotila. Koulutusta on näin

tarkoitus tehdä eri asukasryhmiä yhteen kokoava, alueen imagoa kohottava ”Suvelan sydän”. Koulurakennuksen ja päiväkodin pihan rakennustöiden on määrä valmistua loppuvuonna 2018, väistökoulun purkamisen ja koulupihan viimeistelyn ajoituksessa syksyyn 2019.

Espoon keskuksen alueella on käynnissä monia nuorten ja lapsiperheiden palveluita parantavia hankkeita. Entressen kiinteistöstä vuokrattu Jukeboksi tarjoaa bänditilan ja esiintymisareenan varttuneimmillekin. Toimintaa on ohjelmakauden aikana suunnattu kaikkia asukas- ja ikäryhmiä palvelevaksi; käyttö ulottuu perhekahvilatoiminnasta ja kouluryhmien työpaikoista aina senioritansseihin ja monikulttuurisiin ruokafestareihin. Ohjelmakauden alkupuolella tutkitulle, jalkapallohalliin kaavaillulle ”Nuorten Areenalle” ei sen sijaan löytynyt toteuttamisedellytyksiä. Inno-Omnian yritys Espoon vanhan asemarakennuksen uusiokäytöstä jäi sekin esisuunnitteluasteelle.

Tilojen osittaiseen yhteiskäyttöön perustuvan Kirkkojärven päiväkodin ja nuorisotalon suunnittelua on tehty vuosina 2014 - 2015 ja tämän investointiavusta saaneen kohteen rakentaminen käynnistyi keväällä 2016. Vastaavaan innovatiiviseen monitoimikäyttöön perustuva Suviniityn päiväkotiki ja neuvola sen sijaan siirtyi ohjelmakauden jälkeen toteutettavaksi.

Suvelan kappelin suunnittelu käynnistyi jo vuonna 2003, mutta rakennustyöt vasta alkuvuonna 2015. Keväällä 2016 valmistuneen, ekorakentamisen pilotikohteeksi suunniteltuun rakennukseen sijoittuu seurakunnan toimintojen lisäksi sakraali-, palvelu- ja kerhotiloja (nuoriso- ja musiikkityö, diakonia). Vanhalle kappelirakennuksen tulevaisuus on selvityksessä.

Alueelle pitkään toivottu asukastalo on ollut monien uusien tilahankkeiden puristuksessa, mutta tätä saatiin ohjelmakauden aikana edistettyä. Konseptiaihion tekemistä on tukenut Laurean tutkimushankkeen työpaikoissa perustettu, kaupungin ja eri järjestöjen edustajista koottu asukastalon ”Tuunaamo”. Asukastalon on tarkoitus avata ovensa vuoden 2017 aikana.

D. Nuorten kasvun ja sosiaaliset eheyden vahvistaminen

Espoon keskuksessa on käynnistetty monia hankkeita ja kehittämistoimia nuorten tukemiseksi. Samalla pyritään poistamaan erilaisia toiminnallisia raja-aitoja.

Suvelassa Kirstin koululla sijaitseva Nuoritalo Sentteri tarjoaa nuorille turvallisen vapaa-ajanviettopaikan, jossa nuorisotyöntekijät tukevat omalta osaltaan lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä. Keväisin ja syk-

syisin Sentterissä järjestettyihin tapahtumiin on osallistunut varttuneempikin väki. Kirstin koulun uusimisen käynnistyessä Sentteri siirtyy tilapäisiin tiloihin, ja palaa tämän valmistuttua koululle entistäkin ehompiin tiloihin.

Espoon keskuksessa tehtiin vuoden 2014 aikana Inno-Omnian ideoima, eri sukupolvien työllistymis- ja palvelutarpeita yhdistävä OppiPopappi -kokeilu. Yhteistyössä kauppakeskus Entressen kanssa tehtyyn kokeiluun liittyi kauppakassi- ja liityntäpysäköintipalveluiden testausta ja kehittämistä sekä opiskelijoiden perustamien yritysten tuotteiden ja palveluiden myyntiä ja esittelyä. Yhteistyötä alueen koulujen ja urheiluseurojen kanssa on tehty myös tapahtumien järjestelyiden yhteydessä.

Kohdealueella saatiin vuoden 2014 aikana käyntiin Icehearts-toiminta. Toimintamallissa on kyse ennaltaehkäisevästä, pitkäjänteisestä lastensuojelutyöstä joukkueurheilun avulla koulussa ja vapaa-ajalla. Espoon keskuksen Icehearts-joukkueelle järjestyi läksy- ja kerhotilat keskeiseltä paikalta Suvelan Kirstinharjulta. Aikuistuvien nuorten tueksi on puolestaan käynnistetty Vamos Espoo palvelukokonaisuus, joka pyrkii auttamaan nuorta kiinnittymään koulutukseen, työhön tai muuhun mielekkääseen toimintaan. Espoon keskuksessa sijaitseva toimipiste tarjoaa neuvontaa myös asumisesta, terveydestä, hyvinvoinnista ja talousasioiden hoitamisesta.

Tutkimusyhteistyöhankkeet ja muu tutkimustoiminta

Asuinalueohjelmasta sai rahoitusta kaikkiaan neljä Espoon kohdealueeseen liittynyttä tutkimusyhteistyöhanketta, jotka ovat tarjonneet tietoa ja välineitä konkreettisen kehittämistyön tueksi.

Laurea-ammattikorkeakoulun ”Välittävät Valittavat Verkostot” -hankkeessa on kehitetty espoolaista lähiökehittämisen mallia, jossa asukkaat ovat aidosti mukana. Osallistavaan toimintatutkimukseen perustuneessa hankkeessa on tehty asukas- ja toimija-haastatteluita sekä järjestetty sarja asukas- ja yhteisöpajoja, jotka ovat tukeneet asteittain kehittyvää yhteisöllistä oppimisprosessia alueella; viimeksi mainittuun osallistui asukkaiden lisäksi palvelutuottajia, virkamiehiä ja alueen kehittäjiä. Näiden tuloksena käynnistyneet kokeilut kuten asukastalon ”Tuunamo”, laaja-alainen aluekehittämissyrymä, tapahtumatorin elävöittäminen ja ruokajuhlien järjestäminen ovat vakiinnuttamassa paikkaansa keinoina kehittää ja elävöittää Espoon keskusta.

Aalto-yliopiston ”ELINAT - Elinvoimaisen alueen tilat” -hankkeen Espoon keskusta koskevassa tutkimusosiossa tehtiin toimijahaastatteluita ja tilastollisia tarkasteluja sekä tunnistettiin havainnoimalla keskusta-alueen kaupunkitilallisia kehittämistarpeita. Hankkeessa, johon kytkeytyi myös kaksi väitöskirjatyöntekijää, tehtiin yhteistyötä Laurean hankkeen kanssa.

Kuluttajatutkimuskeskuksen ”Valikoivan muuttoliikkeen vaikutukset alueelliseen eriytymiseen pääkaupunkiseudulla” -hankkeessa tutkittiin tilastoaineistoista asuinalueiden välisten muuttovirtojen vaihtelua ja sosioekonomisia rakenteita. Hankkeen syventävässä osiossa tehtiin laaja posti- ja nettikysely sekä teema-haastatteluita Espoon keskukseen muuttaneille ja alueelta pois muuttaneille. Hankkeen tutkimusraportti ”Muuttovirtojen vaikutus alueelliseen eriytymiseen pääkaupunkiseudulla” julkaistiin alkuvuonna 2016.

Helsingin yliopiston ”Valikoivan muuttoliikkeen dynamiikka asuinalueiden eriytymiskehityksessä” -hanke syvensi tietoa muuton motiiveista pääkaupunkiseudulla sekä eri asuinalueiden vetovoimien eroista ja näiden syistä. Aineisto perustui aiemmin NODES-tutkimuksessa tehtyyn kyselyyn, haastatteluihin sekä rekisteri- ja tilastoaineistoihin.

Suvelaan liittyen on tehty useampia eri tason opinäytteitä, jotka ovat käsitelleet mm. täydennysrakentamista, turvallisuutta, asumistyytyväisyyttä vuokrataloissa, vuorovaikutteista kaupunkisuunnittelua ja asukastiedon hyödyntämistä sekä maahanmuuttajia. Tekeillä olevista kolmesta väitöskirjasta yksi liittyy Suvelan Onnen hankkeeseen, minkä lisäksi yhteistyötä tehdään asunnottomuutta sekä maahanmuuttajia tutkivien väitöskirjatekijöiden kanssa. He kaikki ovat tutkimustyönsä ohella vaikuttaneet kohdealueella myös käytännön tasolla, esimerkkinä syksyllä 2016 järjestetty monikulttuurinen ”Suvelan Basaari” kaupunkitapahtuma.

Asuinalueiden kehittämisen ”sivujuonteena” saatiin Espoossa pitkän kehitystyön tuloksena aikaan asuinalueiden kehittyneisyyttä ja kehittämispotentiaalia kuvaavat seurantaindeksit. Tietoja voidaan hyödyntää mm. tarkasteltaessa asuinalueiden fyysisessä ja sosiaalisessa rakenteessa tapahtuvia muutoksia sekä kehittämistarpeita, ja myös kohdennettaessa tutkimusyhteistyöhankkeita eri alueille.

Kehittämistyön organisointi ja resursointi

Keskeisinä henkilöresursseina kohdealueella ohjelmakauden aikana ovat toimineet Asuinalueohjelmasta vastaava projektipäällikkö tukena Espoon kes-

kuksen projektinjohtaja. Lähiökehittämisen vetovastuu on Espoossa Teknisen ja ympäristötoimen esikunnan asuntoyksiköllä, käytännössä yksikössä työskentelevällä projektipäälliköllä. Asuinalueohjelma on tarkoittanut lähes koko projektipäällikön työpanoksen kohdistumista Espoon keskukseen, ja edellyttänyt kehittämisen synkronointia Espoon keskuksen kehittämisjohtajan toimiin alueella. Vuonna 2013 kehittämistyön tueksi saatiin palkattua yhdeksäksi kuuksiksi henkilö maahanmuuttajien rekrytointimallilla, ja vuonna 2014 puoleksi vuodeksi oma kulttuurituottaja. Asuinalueohjelman osahankkeiden kautta kohdealueen kehittämistoimintaan kytkeytyi erisuuruisilla työpanoksilla lisäksi kymmeniä henkilöitä eri puolilta kaupunkiorganisaatiota. Virallisia alue- ja lähiökehittämistä tukevia poikkihallinnollisia rakenteita ei ole, vaan kehittämistyö perustuu joustaviin hankekohtaisiin, nopeasti reagoiviin epämuodollisiin verkostoihin.

Taloudelliset panostukset ja avustukset

Espoon kaupungin kokonaispanostukset kohdealueelle vuosina 2013 – 2015 ja 2016 olivat Asuinalueohjelmaan sisällytettyjen kehittämistoimien osalta noin 12 M€ ja saadut avustukset 2,5 M€. Tästä kehittämisavustusten osuus oli 1,1 M€ ja investointiavustusten 1,4 M€. Espoon keskukseen kohdistuneet neljä tutkimusyhteistyöhanketta saivat vuosina 2013 - 2015 avustusta yhteensä 1 M€.

Espoon kaupungin saama avustus oli sekä absoluutisesti että suhteellisesti (9 €/asukas) toiseksi suurin kaikista hankekaupungeista. Avustusten arvo vastasi suuruusluokaltaan 55 henkilötyövuotta, minkä lisäksi osa tutkimusyhteistyöhankkeiden henkilöresursoinnista kohdistui suoraan Espoon keskukseen. Espoon kaupunki sai ohjelmakauden aikana avustusta kaikkiaan 17 henkilön palkkakustannuksiin (kaupungin työntekijöitä joiden työpanos merkittävältä osin kohdistui hankkeen kehittämistoimenpiteisiin).

Espoon kaupungille myönnettiin Asuinalueiden kehittämisohjelmasta avustusta 773.600 € vuodelle 2013 ja 330.000 € vuodelle 2014. Espoon kaupungille maksettiin avustusta vuodelle 2013 170.300 € ja vuodelle 2014 488.700 €. Vuoden 2015 avustustarve 425.300 euroa katettiin kokonaan vuosilta 2013 ja 2014 käyttämättä jääneistä avustuksista (ARA:n muutospäätös 8.1.2015). Tämän ohella Espoon kaupungille myönnettiin kahdesti investointiavustusta: Vuonna 2015 kaupunki sai 641.810 € investointiavustusta Keski-Espoon urheilupuiston kenttärakennusten vuosien 2013 – 2014 toteutuskustannuksiin. Lisäksi

Espoon kaupungille maksettiin loppuvuonna 2016 750.000 € investointiavustusta. Tämä koski 10 eri kohdetta Espoon keskuksessa, joista eniten avusta saivat Suvelan asukaspuisto, Kirkkojärven raittiverkosto, Kirkkojärven päiväkotit ja nuorisotalo, Noro-puiston ja Sänkiänlaakso, Keski-Espoon ulkoilualue ja skeittipuisto, Muuralan- ja Naapurimäensilta, Kirstin koulu sekä Suviniityn päiväkotit ja neuvola.

Arviointi ja johtopäätökset

Espoon hankekokonaisuus

Espoon kohdealueella toteutettiin toimintavuosien 2013 - 2015 ja 2016 aikana kolmisenkymmentä toisi-aan tukevaa kehittämishanketta tai -osiota. Yksittäisiä kärkihankkeita ei ole mielekästä nimetä, koska pienikin kehittämistoimi tai kokeilu voi osoittautua kokonaisuuden kannalta tärkeäksi. Merkittävä osa kehittämistoimista oli suunnitteilla tai jo käynnissä ohjelmakauden alkaessa. Ohjelmakauden aikana kehittämistyön painopiste siirtyi yhä enemmän suunnittelusta toteutukseen, ja osa kehittämistoimista viedään toteutukseen vasta ohjelmakauden jälkeen. Osasyynä tähän on suuri omarahoitusosuus ja tiukka taloudellinen tilanne. Asuinalueohjelman avustus oli tästä huolimatta tärkeä priorisoitaessa ja ajoitettaessa eri hankkeita.

Kustannusten osalta painopiste oli julkisen kaupunkiympäristön kohentamisessa, palvelutarjonnan vahvistamisessa sekä uusien, innovatiivisten tilaratkaisujen tuomisessa alueelle. Ohjelman teemajaottelun mukaisesti tarkasteltuna vain noin 10 % kustannuksista koski teemoja 1 ja 4, ja hankevastuun ollessa teknisellä toimella suurimmat panostukset ymmärrettävästikin koskivat teemoja 2 ja 3. Kategorioiden rajat ovat kuitenkin häilyvät: ympäristön kehittämistoimenpiteet tai tilojen ja palveluiden kehittäminen liittyvät nekin usein niin nuoriin kuin asukkaiden osallisuuteen. Tämä koskee myös kaupungin saamia investointiavustuksia, joista yksi tilahanke sai 40 % näistä avustuksista ja loput liittyivät ympäristön sekä tilojen ja palveluiden kehittämistoimiin. Sadat asukkaat saattoivat lisäksi osallistua kehittämiseen tutkimushankkeissa tehtyjen kyselyiden ja työpajojen kautta.

Ohjelman arviointi Espoon näkökulmasta

Espoon kaupungille ohjelmaan osallistuminen toi ilmeistä lisäarvoa. Toteutuneiden kustannusten mukaan maksettu avustus vaikutti osin kehittämistoimien priorisointiin sekä näiden käynnistämisen aikais-tumiseen ja toteutuksen kiirehtimiseen. Ohjelmatason

tavoitteet vastasivat hyvin Espoon kaupungin arvoja ja toimintaperiaatteita sekä Espoon-tarinaa toteutettavia poikkihallinnollisia kehitysohjelmia. Ohjelman monet hanketapaamiset olivat hyödyllisiä verkostoitumisen ja kokemusten vaihdon paikkoja, ja osin korvasivat turhan vähälle jääneitä tutustumiskäyntejä eri kaupunkien kohdealueille. Espooseen kohdistuneet tutkimusyhteistyöhankkeet toivat kukin oman tärkeän lisänsä kehittämiseen, Laurean VVV-hanke osallistuvan toimintatutkimukseen perustuvana näistä kärki-esimerkkinä.

Lähiöohjelmien jatkumo ja Espoon kohdealueen mukaan saaminen molempiin on lisännyt kehittämistyön pitkäjänteisyyttä. Saadut mittavat investointiavustukset varmistavat kehittämistoimenpiteiden tulosten pysyvyyden alueella; myös Espoon saamista kehittämisavustuksista valtaosa kohdistui fyysisen ympäristön kohentamiseen. Kehittämisavustusten osalta neljän suurimman - Keski-Espoon ulkoilualan kehittä-misen, Kannunkulman peruskorjauksen, Espoonjo-kilaakson reitistön ja Kirkkojärvenpuiston kehittä-misen sekä muiden puistohankkeiden ja kulkuyhteyksi-en parantamisen - osuus kaikista avustuksista oli 50 %. Niukat henkilöresurssit eivät puolestaan antaneet mahdollisuuksia panostaa riittävästi viestintään ja näin saattaa julkisuuteen alueen myönteinen kehitys: viestintäkustannukset olivat vain 0,3 % kokonaiskus-tannuksista.

Asuinalueiden kehittämisohjelman panos/tuotos -suhdetta Espoon kaupungille voi kaikkiaan pitää erinomaisena. Projektipäällikkö vastasi yksin ohjel-man vaatimasta ”byrokraatiasta”, kuten varsinaisen ohjelmahakemuksen, vuosittaisten avustushakemusten sekä maksatushakemusten ja toimintaraporttien laadinnasta. Kohteissa, joihin kohdistui muitakin ulkopuolisia rahoituslähteitä tai hankkeissa, jossa vain osa kustannuksista täytti Asuinalueohjelman avustuskriteerit, kustannusten selvittäminen piti tehdä lasku laskulta. Tämä työllisti jonkin verran hankevastavia ja taloushallinnon asiantuntijoita.

Muun muassa tiukan taloudellisen tilanteen vuoksi hankkeemme eivät toteutuneet hakuvaiheessa esite-tyn aikataulun mukaisesti. Ohjelman toteutuksesta vastannut ARA osoitti monin paikoin joustavuutta ohjelman aikana ja näin Espoon kaupunki sai myönne-tyt avustukset täysimääräisesti kehittämistoimintaansa.

Asuinalueohjelman arviointi Espoosta

Asuinalueiden kehittämisohjelmasta tehdyssä arvi-oinnissa todetaan Espoon osalta mm. seuraavaa: ”Hankkeessa on tehty konkreettisia ympäristön pe-

rusparannuksia Espoon keskuksessa ja Suvelassa, usein innovatiivisia menetelmiä hyödyntäen. Näiden osalta rakenne jää pysyväksi. Asuinalueiden kehittämisohjelman merkitys on ollut kohteena olevien lähiöiden kehittämisen vauhdittaja. Hankkeen taustalla on ollut lähinnä laajempi Espoon täydennysrakentamiseen ja Espoon alueiden kehittämiseen liittyneet tavoitteet ja suunnitelmat. Lähiökehittäminen on Espoossa siirretty teknisen toimialan toimialajohtoon ja kytkentä konsernijohtoon on ohut. Espoon kehittämisshanke kytkeytyy pääasiassa Lähiöohjelmassa kehitettyjen alueiden kehitystyön jatkamiseen eikä kaupungilla ole varsinaista lähiöiden tai asuinalueiden kehittämisen strategiaa. Asuinalueiden ja lähiöiden kehittämisen jatkumo on tulevaisuudessa tässä mielessä kysymysmerkki.” Hankkeista haastattelujen ja taustadokumenttien perusteella muodostettu käsitys on, että strateginen ote lähiö-/asuinaluekehittämiseen olisi Espoossa toiseksi pienintä kaikista Asuinalueohjelman kaupungeista. Vaikka kyseenalaistaisikin tämän osuvuuden, havainnon äärelle on syytä pysähtyä.

Lähiökehittämisen jatkosta Espoossa

Espoon lähiökehittämisen voi katsoa käynnistyneen 10 vuotta sitten kaupunginhallituksen hyväksytyä selvitettäväksi mahdollisuuksia käynnistää lähiökehittämissuunnitelmia Espoossa. Tämä johti Suvelan kehittämissuunnitelman käynnistämiseen ja osallistumiseen valtakunnalliseen lähiöohjelmaan 2008 - 2011. Asuinalueiden kehittämissuunnitelman 2013 - 2015 myötä laajennettiin valtioavusteinen kehittäminen koskemaan koko Espoon keskusta. Espoo-tarinassa 2013 - 2017 ei erikseen mainita lähiökehittämistä, mutta teema on esillä epäsuorasti eräissä strategisissa ohjelmissa kuten Espoon ilmasto-ohjelmassa 2016 - 2020. Varsinaista organisoitua, erikseen resursoitua lähiökehittämistä ei Espoon kaupungilla ole. Epämuodollisiin verkostoihin ja erilaisiin pilotteihin poh-

jautuvan kehittämistyön etuna on toisaalta nopeus ja ketteruus.

Viime aikoina uutiskynnyksen ovat ylittäneet tiedot alueellisen, sosiaalisen ja etnisen eriytymisen voimistumisesta Euroopassa. Kehitys kertoo siitä, että kaupungit eivät ole onnistuneet sosiaaliseen sekoittamiseen ja asuinalueiden monipuolistamiseen tähtäävässä asuntopolitiikassaan. Myös Asuinalueiden kehittämissuunnitelman muuttoliiketutkimukset osoittivat, että Espookaan ei ole immuuni segregatiokehitykselle.

Noin joka kymmenes espoolainen asuu 1960 - 70 -luvun kerrostalossa. Potentiaalisia lähiökehittämissuunnitelmia ovat kaikki absoluuttisesti tai suhteessa muuhun rakennuskantaan paljon 60 - 70 kerrostaloja käsittävät kaupunginosat Espoossa. Nämä 20 kaupunginosaa muodostavat Espoossa kahdeksan 1-5 kaupunginosan klusteria, ja kattavat 90 % ajanjakson kerrostaloista. Kun rakennuskannan lisäksi huomioidaan kehittämiemme hyvinvointi-indeksien tulokset, Asuinalueohjelman kohteiden Suvelan ja 80-luvun Kirkkojärven lisäksi kokonaisvaltaista kehittämistä tulisi kohdentaa ainakin kolmeen muuhun kaupunginosien ryppääseen Espoossa.

Nykyiseen hallitusohjelmaan ei sisälly varsinaista asuinalueiden kehittämiseen liittyvää ohjelmaa. ARA on kesällä 2016 käynnistänyt Yhdyskuntien uudistaminen -projektin (2016 - 2019), joka tarjoaa asiantuntija-apua ja verkostoja asumisen kehittämiseen. Vanhojen asuinalueiden kehittäminen kiinnostaa Espoon kaupunkia jatkossakin.

Espoossa 23.12.2016

Kai Fogelholm
projektipäällikkö